

Opgraving van een mesolithische wetlandsite te Kerkhove ‘Stuw’ (Avelgem, West-Vlaanderen, BE) Eerste resultaten

Joris SERGANT, Hans VANDENDRIESSCHE, Gunther NOENS,
Frédéric CRUZ, Luc ALLEMEERSCH, Kim ALUWÉ, Jonathan JACOBS,
Frederic WUYTS, Sebastiaan WINDEY, Joachim ROZEK, Ine DEPAEPE,
Davy HERREMANS, Pieter LALOO & Philippe CROMBÉ

1. Inleiding

De site Kerkhove ‘Stuw’ situeert zich in de gemeente Avelgem (provincie W.-VI.), op de grens tussen Oost- en West-Vlaanderen. De site ligt in de alluviale vlakke van de Schelde-linkeroever op korte afstand van de oude, begin 20ste eeuwse stuw. De geplande bouw van een nieuwe stuw en de aanleg van de aansluiting op de Schelde vormde in 2015 de rechtstreekse aanleiding voor een grootschalige archeologische opgraving. Dit onderzoek werd gefinancierd door de Afdeling Waterwegen en Zeekanaal NV (WenZ) en de Europese Unie (TEN-T).

2. Historiek en methode

In 2007 en 2008 werden door de UGent in opdracht van WenZ te Kerkhove ‘Stuw’ drie boorcampagnes uitgevoerd (Bats & Crombé, 2007; Bats *et al.*, 2008). Een eerste boorcampagne met als doel het karteren van het afgedekte paleolandschap, bracht een langgerekte (> 500 m), NO/ZW georiënteerde kleiige zandrug aan het licht. Deze bevond zich op een diepte variërend van 4 tot 8 m onder het huidige maaiveld. Twee daaropvolgende archeologische boorcampagnes leverden het bewijs van niet nader te dateren prehistorische activiteiten op deze rug. Tientallen opgeboorde vondsten, waaronder vooral vuurstenen artefacten en enkele verkoolde hazelnootschelpen en verbrande botresten, kwamen voor in twee gescheiden clusters: een grote cluster ter hoogte van de toekomstige bouwput van de nieuwe stuw (i.e. Werkput 1) en een tweede, kleinere cluster ter hoogte van de toekomstige aansluitingsgeul (Werkput 2). Enkele aardewerkscherven opgeboord aan de top van het afdekkende veen lieten ook enige Romeinse aanwezigheid vermoeden.

Gezien de verwachte uitstekende bewaring van deze sites, werd in 2015 beslist om over te gaan tot een gedeeltelijke opgraving. Voorafgaande aan de opgraving van de twee werkputten (Fig. 1), werd een mechanische boorcampagne uitgevoerd met behulp van 22 Begemannboringen.

In januari 2015 werden dwars over de rug drie raaien van Begemannboringen gezet waarvan de eerste twee door de toekomstige Werkput 1 (WP 1 – 7500 m²) liepen en de derde door de toekomstige Werkput 2 (WP 2 – 1000 m²). Deze boringen werden verricht in functie van paleotopografisch en paleo-ecologisch onderzoek.

De eigenlijke opgraving ving aan in mei 2015 met het afgraven van de afdekkende pakketten in WP 1. Na het machinaal verwijderen van een recent ophogingspakket, werd de alluviale kleilaag onder archeologische begeleiding in artificiële niveaus van 30 cm afgegraven tot op de top van het onderliggende veen. In dit kleipakket werden enkel postmiddeleeuwse grachten aangetroffen. Op de top van het veen kwamen een aantal Romeinse

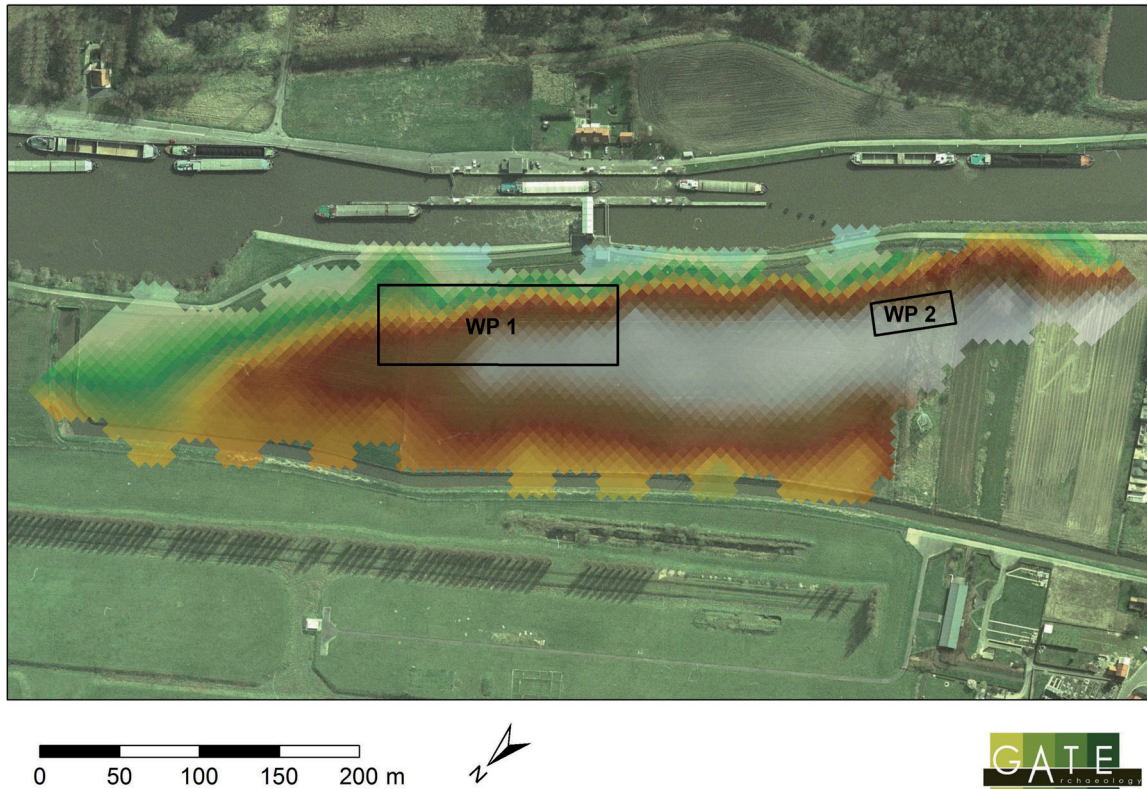

Fig. 1 – De afgedekte rug op de linkeroever van de Schelde met aanduiding van werkput 1 (WP 1) en 2 (WP 2).

grachten en greppels aan het licht, evenals een deel van een Romeins wegtracé. Na het onderzoek van deze sporen werd het veen voorzichtig en laagsgewijs machinaal afgegraven tot net boven de top van de kleiige zandrug. Deze werd bereikt in juni 2015 waarna gestart werd met de opgraving van het steentijdniveau (Fig. 2). Vooreerst werden testvakken van een kwart m² aangelegd in een verspringend 3 m-grid. Van elk testvak werden telkens vier niveaus van elk 5 cm opgegraven. Op basis van deze resultaten konden bepaalde zones afgebakend worden die in aanmerking kwamen voor verdere opgraving in kwart m² en artificiële niveaus van 5 cm. Het uitzeven zelf gebeurde op een maaswijdte van 2 mm aan twee zeefbassins met een verzinkgedeelte. Op het einde van de campagne werden nog 4 diepe transecten dwars op de steile ZO flank van de kleiige zandrug uitgegraven (Fig. 3). Deze hadden tot doel een beter inzicht in de lithostratigrafische opbouw van de rug en de aangrenzende paleogeul te verwerven, alsook de verdere bemonstering voor paleoecologisch onderzoek toe te laten.

De opgraving van WP 1 liep tot eind augustus 2016. De opgraving van WP 2 verliep deels parallel (van juni tot eind september 2016) en op een gelijkaardige manier. Ook hier werd, naast een recente gracht een Romeinse gracht aangetroffen die, in tegenstelling tot de structuren van WP 1, een deel van de rug had aangetast.

Parallel met het veldwerk werd door een team van specialisten, bestaande uit twee prehistorici, een archeobotanicus, een palynoloog, een geomorfoloog/bodemkundige, en een archeozoöloog, een eerste verwerking (waardering) van de archeologische en paleolandschappelijke data en vondsten verricht. De gedetailleerde uitwerking is recentelijk opgestart en zal in het voorjaar van 2018 afgerond zijn.

In onderhavig artikel wordt een kort verslag gebracht van de eerste bevindingen gebaseerd op het waarderend onderzoek. We beperken ons hierbij hoofdzakelijk tot de archeologische gegevens.

Fig. 2 – Luchtopname van de steentijdopgraving in WP 1.

3. Geomorfologie en stratigrafie

De langgerekte rug waarop de site van Kerkhove 'Stuw' gesitueerd is, heeft een noord-oost-zuidwest oriëntatie en een asymmetrische doorsnede, bestaande uit een steile zuid-oostflank en een zachter hellende noordwestflank. De datering en de genese van deze rug zijn nog niet duidelijk: ofwel is hij ontstaan door de erosieve werking van de vlechtende rivier tijdens het Pleniglaciaal, ofwel hebben we te maken met een oeverwal door de rivier gevormd tijdens het Laat-Glaciaal. OSL-dateringen (9) zullen hierover uitsluitsel moeten brengen. Langsheen de steile zuidoostflank van de rug werd de aanzet van een diepe, fossiele Scheldegeul aangesneden (Fig. 3), die verder kon gevolgd worden in de nabijgelegen Begemannborings tot een diepte van ongeveer 10 m onder het huidige maaiveld. In de vulling werden verschillende afzettingpakketten herkend, bestaande van onder naar boven uit kalkrijke gyttja, organische leem en veen. Deze werden uitvoerig bemonsterd voor paleoecologische (pollen, diatomeeën, mollusken, plantaardige macroresten, ...), radiometrische (^{14}C , dendrochronologie en OSL), geomorfologische (LOI, granulometrie) en bodemkundige doeleinden (textuuranalyse, fosfaatanalyse, ...). Volgens de eerste palynologische en radiometrische bevindingen dateert de vroegste opvulling van de fossiele Scheldegeul in de Jonge Dryas; de start van de veengroei situeert zich in de loop van het Boreaal.

De kern van de rug is opgebouwd uit lemige zanden terwijl de toplaag bestaat uit, hetzij kleilig materiaal (WP 1), hetzij siltige leem (WP 2). In de top van deze sedimenten heeft zich in WP 1 een bodem gevormd bestaande uit een 5 tot 20 cm dikke, donkerbruine venige A-horizont met daaronder een weinig ontwikkelde en vaak moeilijk te herkennen B-horizont. De rug wordt afgedekt door een veenpakket met een dikte tussen 30 cm

Fig. 3 – Coupe van de rug in transect 1 (WP 1).

(op de top) en 2,5 m (op het diepste punt van de flank). Daar bovenop bevindt zich een ca 2 m dik alluviaal kleipakket en een kleiige ophogingslaag van ca 1 m. In WP 2 is de situatie anders: daar werd geen veen aangetroffen maar een 20-25 cm dikke, donkerbruine, sterk organische/kleiige A-horizont (mogelijk een Romeinse Ap?). Onder deze A-horizont was op sommige locaties een (restant van een) B-horizont zichtbaar.

4. Voorlopige resultaten

4.1. Werkput 1

In totaal werden minimaal 13 ruimtelijk van elkaar gescheiden concentraties van lithische artefacten opgegraven (Fig. 4). De meeste concentraties zijn klein (max. 20 m²) en bezitten een beperkt aantal artefacten. Het leeuwendeel hiervan (clusters 1 t.e.m. 9, 11) kan vermoedelijk gedateerd worden in het vroeg-mesolithicum. Concentraties 10 en 12 lijken op basis van het microlietspectrum vooral in het midden-mesolithicum thuis te horen, al is er aan de rand van locus 10 vermoedelijk bijmenging met vroeg-mesolithisch materiaal.

Ruimtelijk situeren deze concentraties zich op het hoogste gedeelte van de rug dat binnen de bouwput valt. Op de flank werden geen vuursteenconcentraties vastgesteld. Omzeggens alle clusters bezitten bijna enkel artefacten in vuursteen. Exotische grondstoffen werden amper vastgesteld, enkele artefacten in Wommersomkwartsiet niet te na gesproken.

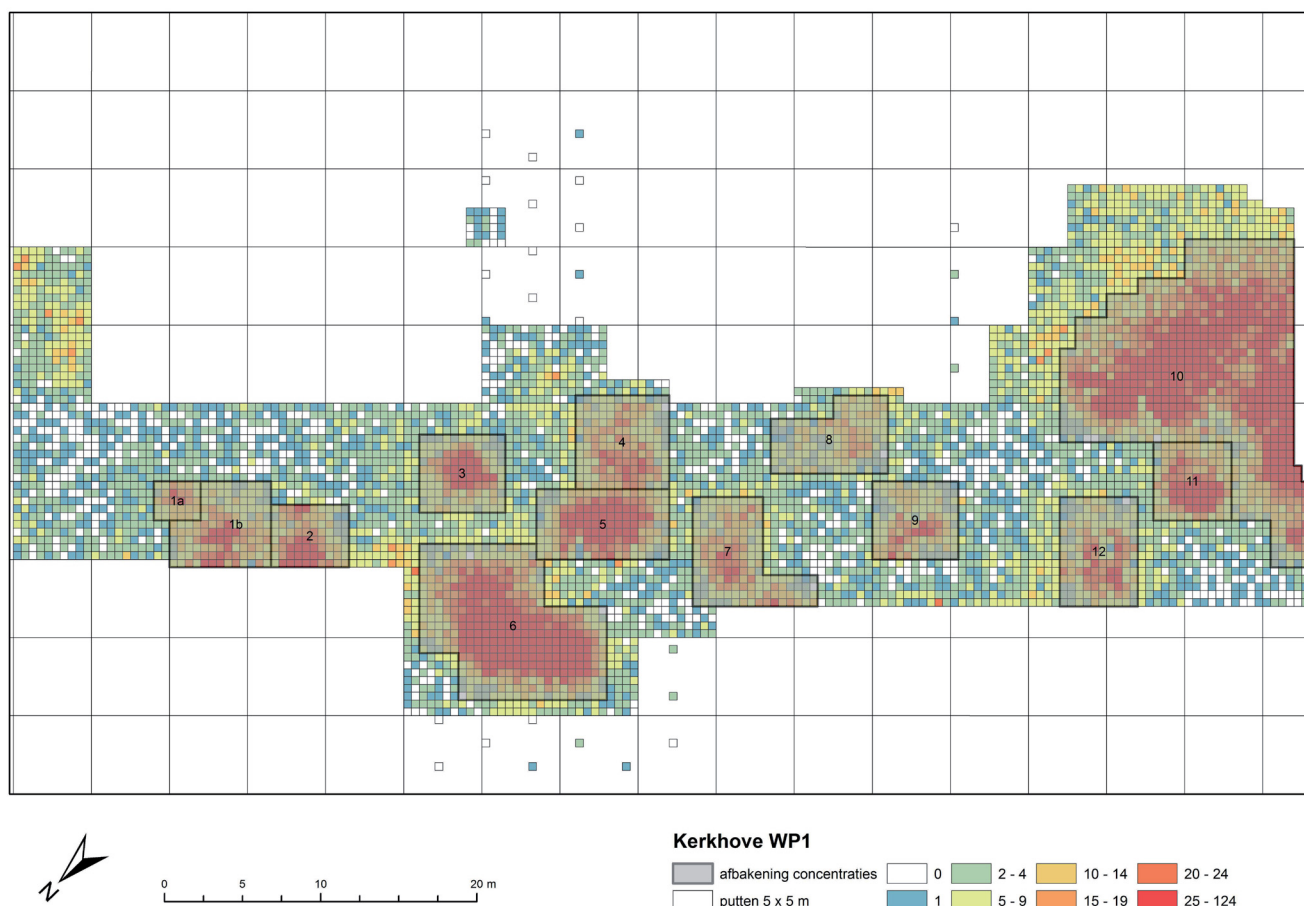

Fig. 4 – Overzicht van WP 1 met de voorlopige afbakening van de verschillende lithische concentraties.

Kleine loci

- Locus 1a en 1b: ca 7+15 m² en in totaal ca 2000 artefacten. Omvat twee subclusters die op ca 2 m van elkaar gelegen zijn. Er is verbrand lithisch materiaal aanwezig maar enkel 1b vertoont een lichte clustering. Het microlietenspectrum bestaat uit enkele driehoeken en spitsen met geretoucheerde basis en bij de gemene werktuigen domineren de geretoucheerde microklingen, al komen geretoucheerde afslagen en schrabbers ook voor.
- Locus 2: ca 20 m² en in totaal ca 1400 artefacten. Ten dele opgegraven cluster (deel zit onder het talud) met een kleine waaier in het oosten. Een duidelijke cluster met verbrand lithisch materiaal bevindt zich centraal binnen de concentratie. Bij de microlieten treffen we voornamelijk microlietfragmenten aan, evenals twee driehoeken, een segment en een spits met vlakke retouches; bij de gemene werktuigen bevinden zich vooral geretoucheerde afslagen en onbepaalde werktuigfragmenten.
- Locus 3: ca 16 m² en in totaal ca 1650 artefacten. Rond-ovale cluster. Er is verbrand lithisch materiaal aanwezig zij het in de vorm van een lichte clustering. Bij de microlieten zien we enkele driehoeken aangevuld met een segment en een spits met afgestompte boord. Geretoucheerde afslagen en microklingen domineren de gemene werktuigen.
- Locus 4: ca 20 m² en in totaal ca 1700 artefacten. Amorfe, weinig dichte cluster vlakbij locus 5. Ook het verbrand lithisch materiaal vertoont geen duidelijke clustering. Er komen enkel driehoeken en segmenten voor. Bij de gemene werktuigen zien we in hoofdzaak geretoucheerde microklingen.

- Locus 5: ca 24 m² en in totaal ca 3400 artefacten. Ovale cluster vlakbij locus 4. Het verbrand lithisch materiaal kent een lichte clustering. Bij de microlieten treffen we één spits met geretoucheerde basis aan en één spits met schuine afknotting, aangevuld met een aantal microlietfragmenten. In de concentratie zelf komen enkel geretoucheerde afslagen en microklingen voor. Een clustertje met schrabbers bevindt zich in de noord-oostelijke periferie.
- Locus 7: ca 15 m² en in totaal ca 1700 artefacten. Sikkelvormige concentratie (windval?). Het verbrand lithisch materiaal clustert in het noordelijke deel van de concentratie. De microlieten bestaan in hoofdzaak uit driehoeken aangevuld met enkele andere microliettypes. Bij de gemene werktuigen zien we enkel geretoucheerde afslagen en microklingen.
- Locus 8: ca 15 m² en in totaal ca 1000 artefacten. Eerder een verdichting van vondsten dan een echte concentratie. Het verbrand lithisch materiaal kent een lichte spreiding over het gehele oppervlak. Ook werktuigen werden omzeggens niet geattesteerd: er zijn slechts enkele microlieten (i.e. een driehoek, een spits met schuine afknotting en een spits met geretoucheerde basis) en gemene werktuigen (i.e. twee geretoucheerde afslagen en enkele onbepaalde werktuigfragmenten).
- Locus 9: ca 12 m² en in totaal ca 1100 artefacten. Kleine, deels door een windval verstoorde concentratie met een lichte verdichting van verbrand lithisch materiaal centraal binnen de concentratie. Bij de microlieten zien we een waaier aan verschillende ty-

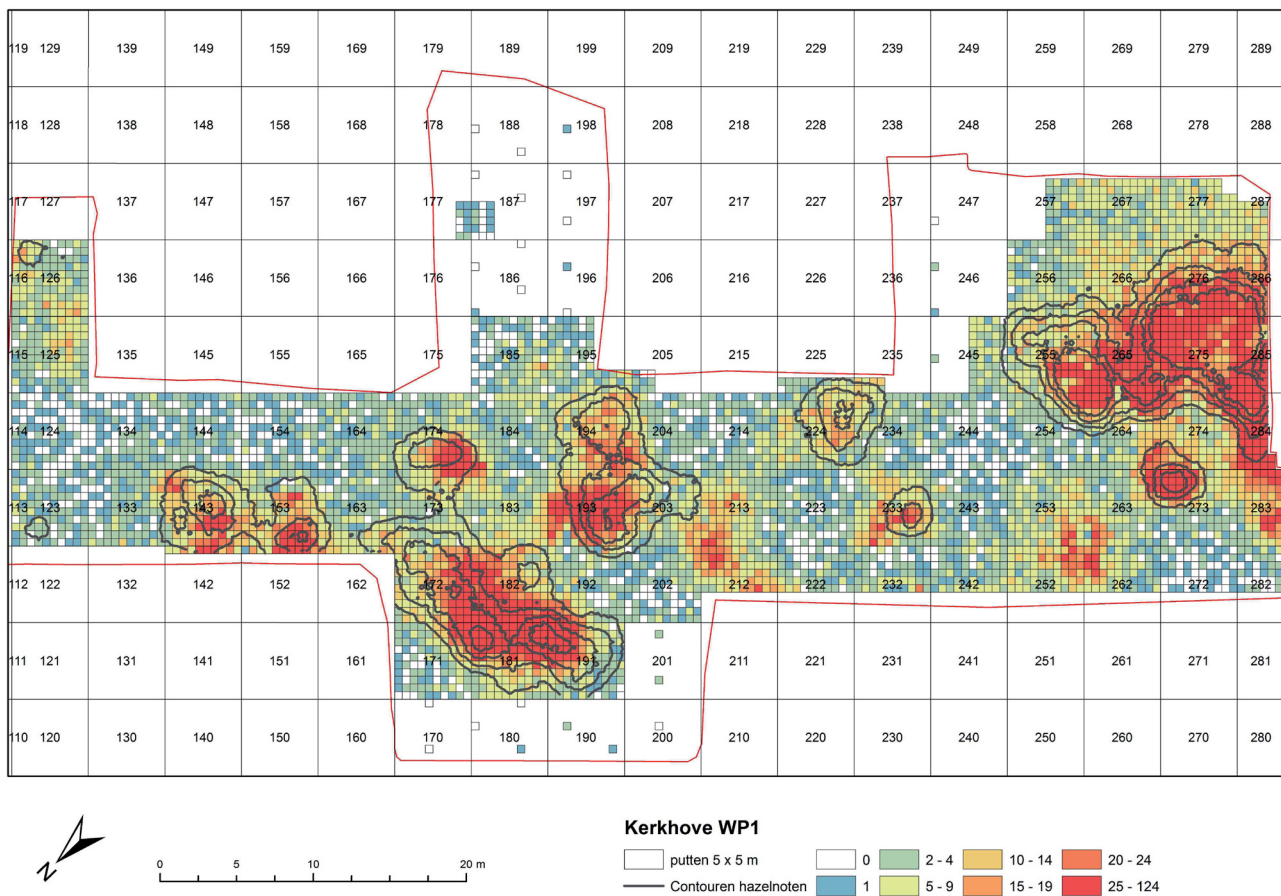

Fig. 5 – Verspreiding van de verkoelde hazelnootschelpen (weergegeven met contouren) gebaseerd op de schatting verricht tijdens de waarderingen t.o.v. de spreiding van het lithisch materiaal.

pes, meer bepaald een driehoek, een segment, een smalle microkling met afgestompte boord en twee spitsen met schuine afknotting. Bij de gemene werktuigen treffen we twee stekers, twee schrabbers en enkele geretoucheerde afslagen aan.

- Locus 11: ca 16 m² en in totaal ca 2500 artefacten. Ovale concentratie met een zuidoostelijke waaier. Een duidelijke cluster met verbrand lithisch materiaal bevindt zich centraal binnen de concentratie. De dominantie van driehoeken en spitsen met gereetoucheerde basis bij de microlieten is overduidelijk. De gemene werktuigen bestaan dan weer in hoofdzaak uit geretoucheerde microklingen.
- Locus 12: ca 17 m² en in totaal ca 1550 artefacten. Amorfe concentratie (verstoord door windval?) die zeer weinig verbrande lithische artefacten bezit (i.e. evenveel als de zone errond). Bij de microlieten zien we een duidelijke dominantie van smalle microklingen met afgestompte boord aangevuld met een spits met vlakke retouches en enkele andere types. De gemene werktuigen bestaan in hoofdzaak uit geretoucheerde microklingen.

Grote loci

Twee concentraties zijn echter merkkelijk groter. Concentratie 6 beslaat een oppervlakte van 50 m² en bestaat mogelijk uit meerdere kleine, elkaar overlappende vroeg-mesolithische concentraties. De tweede grote cluster, cluster 10, is mogelijk ontstaan door een overlapping van enkele perifere kleine vroeg-mesolithische concentraties en vermoedelijk meerdere midden-mesolithische concentraties. Deze veronderstelling is gestoeld op de samenstelling van het microlietenspectrum.

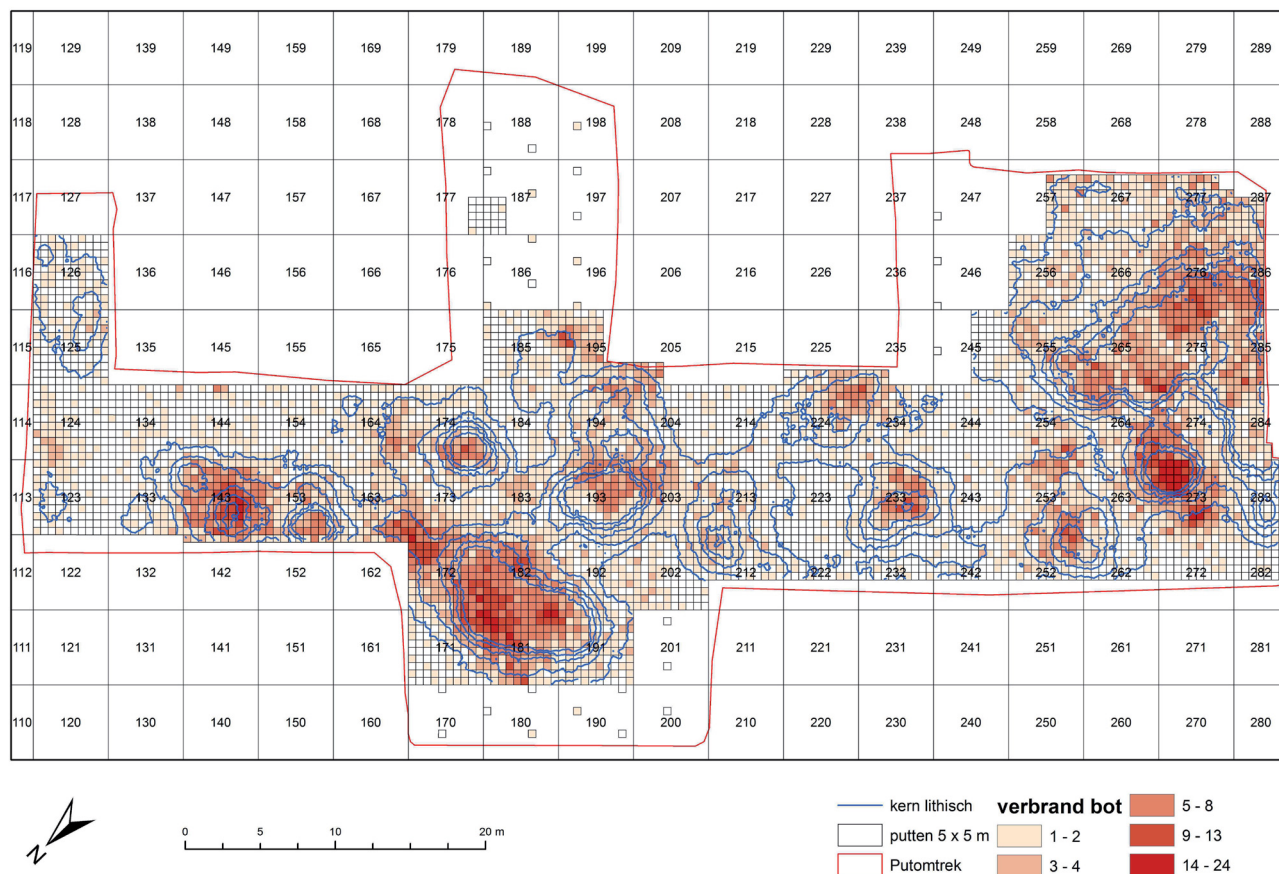

Fig. 6 – Verspreiding van de verbrande botresten tegen de achtergrond van de lithische vondsten (contouren).

- Locus 6: ca 50 m² en in totaal ca 11000 artefacten. Langgerekte min of meer ovale cluster. In het westelijke deel van de concentratie bevindt zich een uitgesproken cluster met verbrand lithisch materiaal; centraal treffen we een lichte spreiding aan terwijl in het oostelijke gedeelte amper verbrand lithisch materiaal voorkomt. Het microlietenspectrum toont een dominantie van driehoeken aangevuld met spitsen met geretoucheerde basis; deze komen verspreid voor over de gehele concentratie. In het oostelijke uiteinde treffen we drie segmenten en een spits met afgestompte boord aan. De gemene werktuigen, bestaande uit schrabbers, geretoucheerde afslagen en microklingen, komen hoofdzakelijk in het centrale deel van de concentratie voor.
- Locus 10: ca 100 m² en in totaal ca 18500 artefacten. Binnen deze amorfe cluster komt een lichte spreiding van verbrand lithisch materiaal voor met een lichte verdichting aan de noordelijke en westelijke uiteinden. Het noordelijke, vroeg-mesolithische gedeelte wordt voornamelijk gekenmerkt door de aanwezigheid van driehoeken, segmenten en spitsen met afgestompte boord en geretoucheerde basis (al komen er ook smalle microklingen met afgestompte boord voor), terwijl in de rest van de cluster voornamelijk smalle microklingen met afgestompte boord en spitsen met vlakke retouches worden aangetroffen en andere types duidelijk in de minderheid zijn. Wat de gemene werktuigen betreft, zien we in hoofdzaak schrabbers in het westelijke concentratiegedeelte.

Latente haarden

Nagenoeg alle concentraties bezitten een – zij het niet altijd even uitgesproken – cluster met zwaar verbrande artefacten, wat wijst op de aanwezigheid van meerdere (vlak)

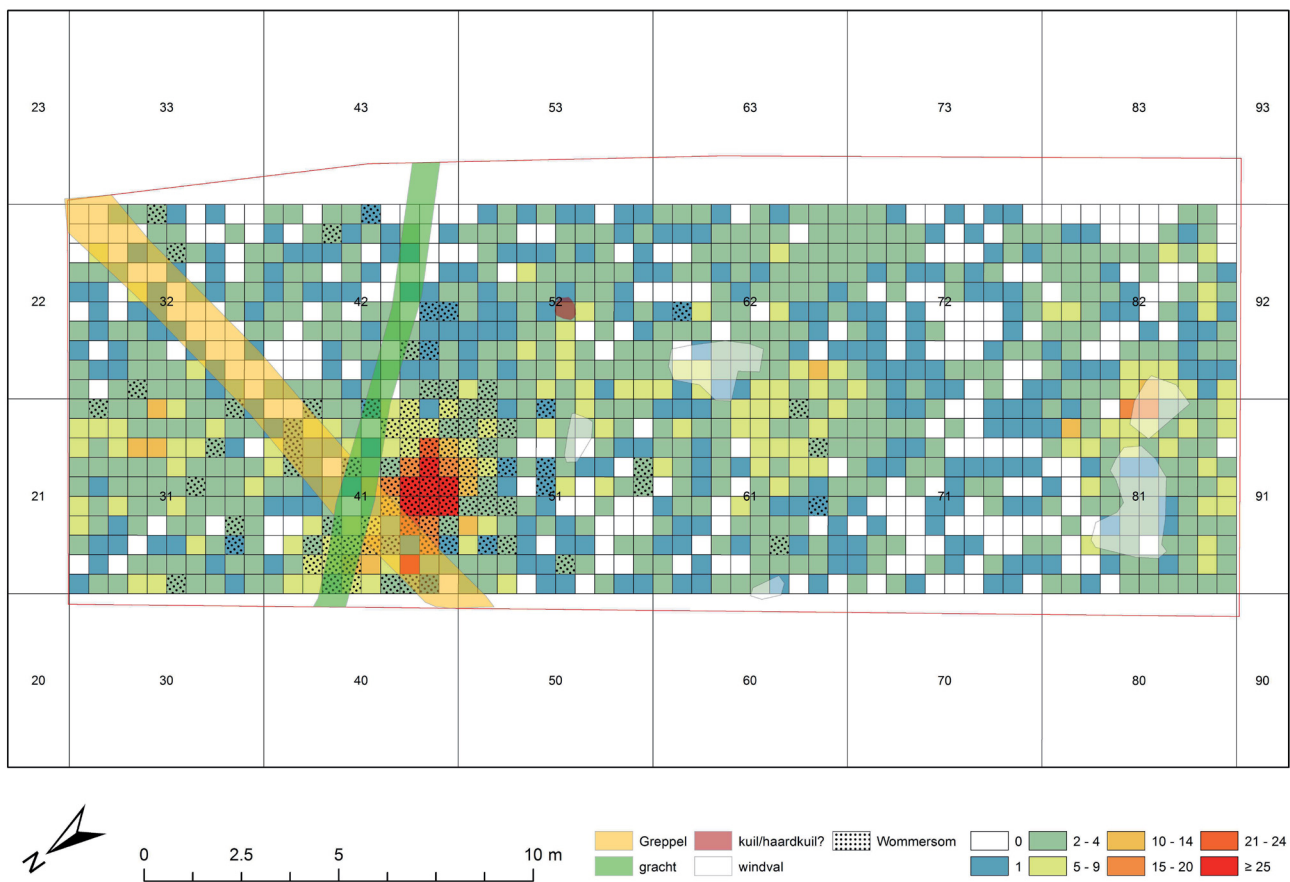

Fig. 7 – Overzicht van WP2 met aanduiding van de laat-mesolithische concentratie 1, die ten dele is aangetast door een Romeinse greppel (oranje) en een post-middeleeuwse gracht (groen).

haarden op de site. Enkel in loci 8 en 12 lijken amper zwaar verbrande artefacten voor te komen. De verspreiding van de verkoolde hazelnootschelpen (Fig. 5) en het verbrand bot (Fig. 6) valt op vele plaatsen min of meer samen met de potentiële haarden; enkel verbrand locus 12 bezit nauwelijks hazelnootschelpen. Verspreid over het mesolithische oppervlak werden ook meerdere duizenden onverbrande botresten verzameld, waaronder minstens 1000 soort-determineerbare fragmenten. Hieronder bevinden zich voornamelijk resten van hertachtigen (ree, edelhert) en everzwijn, evenals een hoeveelheid visresten.

4.2. Werkput 2

In werkput 2 werd slechts één duidelijke lithische concentratie aangetroffen. Het betreft een kleine cluster met vrij regelmatige microklingen, wat doet vermoeden dat deze uit het laat-mesolithicum dateert (Fig 7). Deze locus is ca 10 m² groot en omvat in totaal ca 1115 artefacten. Binnen deze vrij regelmatige cluster komt een lichte spreiding van verbrand lithisch materiaal voor. Deze kleine concentratie werd in het noorden aangetast door zowel een Romeinse als een post-middeleeuwse gracht die elkaar kruisen. Het debitage materiaal, zowel verbrand als niet verbrand, is zeer regelmatig (i.e. Montbanistijl) en Wommersomkwartsiet is duidelijk aanwezig (ca 20 %). Er werden slechts twee microlieten aangetroffen, meer bepaald een trapezium en een ongelijkbenige driehoek, en drie gemene werktuigen (i.e. een steker en twee geretoucheerde microklingen). In de periferie van deze kleine cluster werden nog microlieten verzameld, waaronder enkele trapezia. In en rond deze kleine cluster werden fragmenten natuursteen aangetroffen. Het gaat om kwartsietische zandsteen en poreuze rode (ijzerhoudende) zandsteen.

Verder werd in werkput 2 een tweede kleine cluster aangetroffen (vlakken 71, 72 en 82), die weliswaar hoofdzakelijk was samengesteld uit aardewerkscherven. Technisch kenmerkt dit aardewerk zich door het veelvuldig voorkomen van verbrijzelde vuursteen als verschraling. Vermoedelijk betreft het aardewerk dat tot het midden-neolithicum dient gerekend te worden. In de onmiddellijke buurt van deze aardewerkcluster werd een gefragmenteerde aangepunte (mijn)kling aangetroffen. Elders in de werkput kwamen ook nog enkele neolithische artefacten aan het licht, waaronder een gepolijst beitel-tje, en een aantal driehoekige en gesteelde/ gevleugelde pijlpunten.

In WP2 werd veel minder botmateriaal aangetroffen dan in WP1. Naast een beperkte hoeveelheid verbrand bot werden zo'n 7500 onverbrande botresten geteld, waarvan er 450 determineerbaar zijn. Ook hier gaat het vooral om hertachtigen en everzwijn, aangevuld met een beperkt aantal visresten.

5. Besluit

Het archeologisch onderzoek te Kerkhove 'Stuw' heeft heel wat nieuwe gegevens opgeleverd over de prehistorie, in het bijzonder het mesolithicum, in het gebied van de Bovenschelde, dat in vergelijking tot de Benedenschelde op het vlak van de steentijden zeer slecht gedocumenteerd is. Dit is vooral te wijten aan een gebrek aan archeologisch onderzoek. Sedert de noodopgravingen te Oudenaarde 'Donk' (Parent *et al.*, 1987) en de geprogrammeerde opgravingen te Spiere "Helkijn" (Vanmontfort *et al.*, 2004), is er de laatste 2 decennia nauwelijks sprake geweest van grootschalig prehistorisch onderzoek langsheen de Bovenschelde. De opgravingen te Kerkhove 'Stuw', evenals de toeval-lige ontdekking van een afgedekte finaal-paleolithische site te Ruien 'Rosalinde' (Crombé *et al.*, 2014), bewijzen dat de regio nog een bijzonder groot potentieel heeft. Voor het eerst in de Scheldevallei zijn onverbrande faunaresten uit de vroege fasen van het mesolithicum aangetroffen. De oudste dierlijke resten, opgegraven te Bazel 'Sluis', dateerden

tot voor kort uit de overgangsfase van het mesolithicum naar het neolithicum (Crombé et al., 2015). De opgraving te Kerkhove leverden ook de eerste landschappelijke data op in nauwe associatie met een vroeg/midden-mesolithische bewoning, wat de mogelijkheid biedt om de directe omgeving rond dit kampement in detail te reconstrueren. Ook methodologisch leverde het onderzoek te Kerkhove nieuwe inzichten op. Op grond van de algemeen lage vondstdensiteit dient de site van Kerkhove tot de categorie van de “low density sites” (40-80 artefacten/m²) gerekend te worden. Vaak (Verhagen et al., 2013) wordt getwijfeld of dergelijk sites detecteerbaar zijn via boringen, vooral indien dit samengaat met het voorkomen van kleine artefactenclusters (< 20 m²). Het onderzoek te Kerkhove bewijst dat dit wel degelijk mogelijk is op voorwaarde dat geboord wordt binnen een relatief dicht grid (<10/15 m), met een boordiameter niet kleiner dan 10 cm en vooral dat de boormonsters fijnmazig (1-2 mm) gezeefd worden (Crombé & Verhegge, 2015).

Dankwoord

Onze dank gaat in eerste instantie uit naar de medewerkers van WenZ en in het bijzonder naar leidend ambtenaar ir. Sandrien Paeleman, Piet Mestdagh en Elien Du Rang voor de vlotte en constructieve samenwerking. Dank ook aan erfgoedconsulent Sam De Decker, ir. Stef De Visser (De Nul) en alle veldmedewerkers, meer bepaald Charles Attama, Sami Belbachir, Harry Bonnarens, Fadel Chehaibi, Leopold De Feyter, Antonio Diaz-Arroyo, John Fels, Faheem Muhammad Khan, Wahidullah Khogyani, Kris Roman, Niels Schelfhaut, David Symoens en Mathias Van Crombrugge evenals alle jobstudenten, stagestudenten en vrijwilligers die hun steentje hebben bijgedragen. Dankzij hun inzet zijn de opgravingen vlot en in een goede sfeer verlopen.

Bibliografie

BATS M. & CROMBÉ P., 2007. *Bovenshelde, vernieuwen en ontdebelen van de stuw te Kerkhove. Archeologisch vooronderzoek. Archeologische Rapporten, 2*, UGent, Gent.

BATS M., CROMBÉ P., GHEYLE W. & JACOBS J., 2008. *Bovenshelde, vernieuwen en ontdebelen van de stuw te Kerkhove. Fase 2b. Archeologische Rapporten, 11*, UGent, Gent.

CROMBÉ P. & VERHEGGE J. 2015. In search of sealed Palaeolithic and Mesolithic sites using core sampling: the impact of grid size, meshes and auger diameter on the discovery probability. *Journal of Archaeological Science*, 53: 445-458.

CROMBÉ P., SERGANT J., PERDAEN Y., MEYLEMANS E. & DEFORCE K., 2015. Neolithic pottery finds at the wetland site of Bazel-Kruike (Flanders, Belgium): evidence of long-distance forager-farmer contact during the late 6th and 5th millennium cal BC in the Rhine-Meuse-Scheldt area. *Archäologisches Korrespondenzblatt*, 45: 21-39.

CROMBÉ P., SERGANT J., VERBRUGGE A., DE GRAEVE A., CHERRETTÉ B., MIKKELSEN J., CNUUDE V., DE KOCK T., HUISMAN D. J., VAN OS B. J. H., VAN STRYDONCK M. & BOUDIN M., 2014. A sealed flint knapping site from the Younger Dryas in the Scheldt valley (Belgium): bridging the gap in human occupation at the Pleistocene-Holocene transition in W Europe. *Journal of Archaeological Science*, 50: 420-439.

PARENT J.-P., VAN DER PLAETSEN P. & VANMOERKERKE J., 1987. Prehistorische jagers en veetelers aan de Donk te Oudenaarde. *Vobov-Info*, 24-25: 1-45.

VANMONTFORT B., GEERTS A.-I., CASSEYAS C., BAKELS C. C., BUYDENS C., DAMBLON F., LANGOHR R., VAN NEER W., & VERMEERSCH P. M., 2004. De Hel in de tweede helft van het 5de millennium v.Chr. Een midden-Neolithische enclosure te Spiere (prov. West-Vlaanderen). *Archeologie in Vlaanderen*, 8: 9-77.

VERHAGEN P., RENSINK E., BATS M. & CROMBÉ P., 2013. Establishing discovery probabilities of stone artefacts in Palaeolithic and Mesolithic sites with core sampling. *Journal of Archaeological Science*, 40: 240-247.

Samenvatting

Van mei 2015 tot en met september 2016 werd in opdracht van Waterwegen en Zeekanaal NV in de alluviale vlakte van de Bovenschelde te Kerkhove een grootschalig opgravingsproject (8500 m²) uitgevoerd. Hierbij werden op een diep begraven kleiige zandrug (stroomrug/oeverwal) geflankeerd door een fossiele Scheldegeul, goed bewaarde prehistorische resten aangetroffen, waaronder lithische artefacten, verkoolde en onverkoolde planten- en faunaresten en aardewerk. Het merendeel van de vondsten dateert uit het vroeg en midden-mesolithicum, maar er werden ook een beperkt aantal vondsten uit het laat-mesolithicum en het midden-neolithicum verzameld.

Trefwoorden: Bovenschelde, alluviale vlakte, mesolithicum, neolithicum.

Abstract

From May 2015 till September 2016 a large-scale salvage excavation (8500 m²) was conducted in the floodplain of the Upper Scheldt at Kerkhove (province of West Flanders, Belgium). On top of a deeply buried sandy elevation (levee) flanked by a deep palaeochannel of the Scheldt, well-preserved remains of prehistoric occupations, among which lithic artefacts, burnt and unburnt plant and faunal remains and pottery, were found. The majority belongs to the Early and Middle Mesolithic, while some finds date to the Late Mesolithic and Middle Neolithic.

Keywords: Upper Scheldt, floodplain, Mesolithic, Neolithic.

Joris SERGANT
Gunther NOENS
Frédéric CRUZ
Luc ALLEMEERSCH
Kim ALUWÉ
Jonathan JACOBS
Frederic WUYTS
Sebastiaan WINDEY
Joachim ROZEK
Pieter LALOO
Gate bvba
73, Dorpsstraat
BE – 8450 Bredene
joris.sergant@gatearchaeology.be

Philippe CROMBÉ
Hans VANDENDRIESSCHE
Ine DEPAEPE
Davy HERREMANS
Universiteit Gent
Vakgroep archeologie, sectie Prehistorie
25, Sint-Pietersnieuwstraat
BE – 9000 Gent
philippe.crombe@ugent.be